

 <p>ЦДУ Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка</p>	Силабус навчальної дисципліни			
	Назва дисципліни Психолінгвістика			
	Статус дисципліни <i>обов'язковий компонент (цикл загальної підготовки)</i>			
Галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки			
Спеціальність	053 Психологія			
Освітня програма	Практична психологія			
Рівень вищої освіти	другий (магістерський) рівень вищої освіти			
Форма навчання	Денна/заочна			
Курс	Перший			
Семестр	II			
Обсяг дисципліни	Кредити	4	Години	120
	Лекційні			18/6
	Практичні/семінарські			18/6
	Лабораторні			–
	Самостійна робота			84/108
Семестровий контроль	Залік II семестр			
Викладач	<i>Кіндей Леся Григорівна, кандидатка філологічних наук, доцентка кафедри дошкільної та початкової освіти, доцент</i>			
Контактна інформація	lesyakindei@gmail.com			
Кафедра	<i>дошкільної та початкової освіти</i>			
Факультет	<i>педагогіки, психології та мистецтв</i>			
Предмет навчання (Що буде вивчатися)	<i>Предметом вивчення «Психолінгвістики» є процеси породження (в індивідуальному мовленнєвому акті), сприймання (в індивідуальному мовленнєвому акті) та формування (у процесі становлення особистості) мовлення. Загалом психолінгвістика розглядає психологічні аспекти різних видів мовленнєвої діяльності, що зумовлені системою мови</i>			
Мета (Чому це цікаво/потрібно вивчати)	<i>Метою викладання навчальної дисципліни «Психолінгвістика» є ознайомлення студентів з основними поняттями курсу психолінгвістики; формування уявлення про об'єкт, предмет і методи психолінгвістики, про прикладні аспекти психолінгвістики; розвиток умінь аналізувати, робити самостійні висновки на основі поданої інформації, а саме: розкривати психічні процеси, які лежать в основі утворення й сприйняття мовлення; розуміти, як здійснюється вплив на свідомість людини за допомогою мови, чому мова є могутнім засобом управління мовною і немовною поведінкою людини; вивчення особливостей розвитку мови та мовлення в</i>			

онтогенезі.

Теоретичні завдання:

– ознайомити магістрантів із основними поняттями побудови мовної картини світу особистості, породження й сприймання мовлення, характеристиками мовної свідомості;

– сприяти розумінню студентами окремих теоретичних моделей, що відбивають психолінгвістичні феномени.

Практичні завдання:

– з'ясування психічних феноменів, які формують зміст мовної (комунікативної) особистості;

– вивчення теоретичних аспектів проблеми зв'язку мови та мислення, мови та свідомості;

– вивчення теоретичних аспектів проблеми рівнів засвоєння мови й формування загальної мовленнєвої здатності в процесі онтогенезу;

– формування в студентів уявлення про текст (усний та письмовий) як систему мовних засобів (теоретичний і практичний модулі), характер, послідовність і частота використання яких свідчить про інтелектуальний рівень, психологічний стан і наявність/відсутність патологій у мовця;

– вироблення навичок застосування методів психолінгвістики;

– вироблення вміння коректного формулювання висновків психолінгвістичного аналізу тексту;

– формування уявлень про теоретичні моделі породження і сприймання мовлення;

– вивчення основних відомостей щодо універсального предметного коду в процесах породження чи сприймання мовлення;

– формування в студентів поняття про тексти й дискурси з позиції психолінгвістики.

Компетентності

ІК. Здатність вирішувати складні завдання і проблеми у процесі навчання та професійної діяльності у галузі психології, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій і характеризується невизначеністю умов і вимог.

ЗК 1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК 4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 6. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

СК 4. Здатність здійснювати практичну діяльність

	<p>(тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну та іншу залежно від спеціалізації) з використанням науково верифікованих методів та технік.</p> <p>СК 5. Здатність організовувати та реалізовувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології.</p> <p>СК 6. Здатність ефективно взаємодіяти з колегами в моно- та мультидисциплінарних командах.</p> <p>СК 9. Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.</p>
<p>Програмні результати (Чому можна навчитися)</p>	<p>Програмні результати навчання</p> <p>ПР 01. Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.</p> <p>ПР 06. Розробляти просвітницькі матеріали та освітні програми, впроваджувати їх, отримувати зворотній зв'язок, оцінювати якість.</p> <p>ПР 07. Доступно й аргументовано представляти результати досліджень у писемній та усній формах, брати участь у фахових дискусіях.</p> <p>ПР 09. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності</p> <p>ПР 10. Здійснювати аналітичний пошук відповідної до сформульованої проблеми наукової інформації та оцінювати її за критеріями адекватності.</p>
<p>Зміст дисципліни</p>	<p>Вступ. Психолінгвістика як міждисциплінарна наука. Предмет та об'єкт психолінгвістики. Психолінгвістика як новий когнітивний виток інтегруючих здібностей вербального інтелекту науковців, а також – як реакція на актуальні потреби низки суміжних з нею дисциплін – педагогіки, сугестології, дефектології, медицини, політології, криміналістики та ін.</p> <p>Загальна та часткові психолінгвістики: соціальна психолінгвістика, вікова психолінгвістика (онтопсихолінгвістика), нейролінгвістичне програмування (НЛП), нейропсихолінгвістика, психолінгвокультурологія, психолінгвосинергетика. Основні методологічні принципи психолінгвістики.</p> <p>Конкретно-наукові дослідницькі методи, що використовуються в психолінгвістиці (організаційні, емпіричні, обробні, інтерпретаційні). Зв'язок психолінгвістики з психологією. Психолінгвістика як лінгвістична дисципліна</p>

Мовленнєва діяльність як специфічний вид діяльності людини. Поняття «мовленнєва діяльність» у психолінгвістиці. Розвиток діяльнісного підходу до трактування психічної сфери людини (психологічна школа Л. Виготського). Основні варіанти реалізації мовленнєвої діяльності: процес мовної комунікації та індивідуальна мовленнєво-розумова діяльність, яка реалізується за допомогою внутрішнього мовлення. Структура діяльності за О. Леонтьєвим. Основні положення психолінгвістичної теорії мовленнєвої діяльності. Загальна структура мовленнєвої діяльності: 1) мотив, мета, задум, знання; 2) всебічний аналіз ситуації, в якій відбувається або повинна відбуватися діяльність; 3) ухвалення рішення здійснювати або не здійснювати діяльність і вибір оптимальних засобів здійснення діяльності; 4) планування діяльності і передбачення її можливого результату; 5) виконання відповідних дій та операцій; 6) контроль за здійснюваною діяльністю та її корекція; 7) кінцеве порівняння результату діяльності з її задумом. Фази (етапи) мовленнєвої діяльності. Психологічні механізми мовленнєвої діяльності: механізм осмислення, механізм мовної пам'яті, короткочасна оперативна пам'ять.

Види та зміст мовленнєвої діяльності. Говоріння, слухання, письмо і читання як основні види мовленнєвої діяльності. Процес міркування як особливий вид свідомої діяльності людини. Характеристика видів мовленнєвої діяльності за характером мовного спілкування, за спрямованістю здійснюваної людиною мовленнєвої діяльності на сприйняття або видачу мовного повідомлення. Предметний (психологічний) зміст мовленнєвої діяльності. Предмет, засоби, знаряддя, продукт, результат як елементи психологічного змісту умов мовленнєвої діяльності. Операційна структура мовленнєвої діяльності. Навичка як оптимальний якісний рівень виконання дії або операції. Мовна та мовленнєва навичка. Специфічні особливості мовленнєвої діяльності

Основні способи реалізації мовленнєвої діяльності. Класифікація форм зовнішнього мовлення за характером використовуваних знаків: усне, кінетичне й письмове мовлення. Діалог, монолог, полілог як основні форми зовнішнього усного мовлення. Письмове мовлення як особливий вид мовленнєвої діяльності. Психолінгвістична характеристика письма і читання як видів мовленнєвої

діяльності. Види й форми письмового мовлення. Три умовних рівні в структурі процесу письма: психологічний, психофізіологічний, лінгвістичний. Характеристика психологічного рівня (виникнення мотиву, наміру письмового мовлення, створення задуму й загального змісту, а також регуляція діяльності й контроль за виконуваними в процесі письма діями). Психофізіологічний рівень: процеси звукорозрізнення. операції акустичного й кінестетичного аналізу звуків, слів.

Перекодування зі звуків на букви й потім на комплекс рухів руки, що відповідає написанню букви. Лінгвістичний рівень: переклад внутрішнього змісту в лексико-морфологічні й синтаксичні одиниці (слова й фрази).

Внутрішнє мовлення як особливий вид мовленнєвої діяльності. Праці Л. Виготського, О. Леонтьєва, П. Гальперіна й наукове дослідження проблем внутрішнього мовлення. Особливості структури та семантики внутрішнього мовлення. Теорія М. Жинкіна про кодові одиниці внутрішнього мовлення.

Психолінгвістичні теорії процесу породження та сприйняття мовлення. Модель механізму породження мовленнєвого висловлювання за О. Леонтьєвим. Психолінгвістична теорія породження мовлення в концепції вітчизняної психолінгвістичної школи. Концепції процесів сприйняття і розуміння мовлення. Механізм змістового сприйняття мовленнєвого висловлювання. Загальна психолінгвістична модель процесу сприйняття і розуміння мовленнєвого висловлювання. Моделі процесу сприйняття мовлення, запропоновані Ч. Осгудом та Л. Цветковою.

Сприйняття мовного висловлення як процес декодування інформації. Два основних рівні сприйняття мовлення: фізіологічний (сенсорний) і психологічний (перцептивний). Характеристика процесів, що відбуваються на сенсорному рівні. Психологічний рівень сприйняття мовлення, його основні фази. Процес розуміння слів. Умови адекватного вибору значення: частотність й опора на мовний контекст. Закономірності розуміння фраз.

Значення ідеї М. Хомського про «граматику, що породжує» для розробки проблеми розуміння фрази в психолінгвістиці. Поверхневі й глибинні синтаксичні структури, випадки їхнього збігу й розбіжності. Психологічна основа метафори й особливості її

розуміння. Розуміння тексту як процес переходу від аналізу системи загальних значень мовного висловлення до сприйняття внутрішнього змісту, підтексту й мотивів. Закономірності процесу сприйняття тексту: механізм «впливу змістів», виділення значеннєвих ядер і аналіз через синтез. Імовірнісний підхід до розуміння повідомлення. Залежність розуміння підтексту від рівня розвитку абстрактного логічного мислення, від емоційної тонкості людини, від його здатності до емпатії, а також від обсягу його знань про дійсність, характеру його особистого досвіду тощо.

Формування мовленнєвої діяльності в онтогенезі. Онтогенез мовної здатності як складна взаємодія, з одного боку, процесу спілкування дорослих з дитиною, з іншого боку — процесу розвитку предметної й пізнавальної діяльності дитини. Періодизація мовленнєвого розвитку. Характеристика послідовних етапів мовленнєвого розвитку в дитячому віці. Розвиток функцій і форм мовлення: диференціація функцій як основа мовного онтогенезу. Шлях від ситуативного до контекстного мовлення.

Диференціація мовлення для себе й мовлення для інших. Езопове мовлення.

Принцип системної диференціації в розвитку структури розуміння й породження мовлення. Дословесний період розвитку мовлення. Розвиток фонетичної й фонематичної сторін мовлення. Розвиток значення слів.

Розвиток граматичного ладу мовлення. Лінгвістичні ігрові патерни, що використовують діти. Загальні психолінгвістичні закономірності засвоєння мови дітьми. Значення вивчення дитячого мовлення для теорії мовної діяльності.

Критерії оцінювання роботи студентів

До системи оцінювання входить: усні та письмові відповіді, індивідуальні завдання, екзамени, тестування, поточні та підсумкові контролі, контрольні роботи; реферати; домашні завдання; написання наукової статті.

Дистанційні форми: усне опитування з використанням освітніх платформ (Google Meet й ін.) та месенджерів (Telegram, Viber), перевірка презентацій, тестування.

Розподіл балів, що присвоюються студентам із навчальної дисципліни «Психолінгвістика», є сумою балів за виконання практичних завдань (60 б.), індивідуального завдання (20 б.), підсумкової контрольної роботи (20 б.).

	Упродовж семестру студент за виконання завдань отримує максимально 100 балів
Політика курсу	<p>Студент має:</p> <ul style="list-style-type: none"> – відвідувати лекційні та практичні заняття відповідно до прийнятої в університеті форми навчання (дистанційно/очно); – вчасно виконувати завдання згідно із вимогами викладача; – виявляти активність (на заняттях, під час виконання самостійної роботи); – дотримуватися академічної доброчесності (зокрема, щодо самостійності виконання завдань, користування смартфоном тощо). <p>За добросовісне виконання окреслених вимог, завдань курсу студент отримує оцінку (за 100–бальною шкалою)</p>
Інформаційне забезпечення	<p>Електронні ресурси бази даних</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Коваль Л. М. Психолінгвістика : методичні рекомендації для здобувачів вищої освіти магістерського рівня освітньо-професійної програми «Українська мова та література». Вінниця: Видавництво ФОП Кушнір Ю. В., 2021. 68 с. [Електронний ресурс]. URL: http://surl.li/kuvds 2. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. [Електронний ресурс]. URL: http://www.nbu.gov.ua 3. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки: [Електронний ресурс]. URL: http://surl.li/kuvij 4. Сайт Інституту філософії НАН України ім. Г. С. Сковороди. [Електронний ресурс]. URL: http://filosof.com.ua 5. Список літератури, рекомендований для самопідготовки студентів. [Електронний ресурс]. URL: http://surl.li/kuvjm 6. Сучасна українська мова. [Електронний ресурс]. URL: http://surl.li/kuviu 7. Український правопис [Електронний ресурс]. URL: http://surl.li/ixep
Матеріально-технічне забезпечення	<ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Бахтін М.</i> Висловлювання як одиниця мовленнєвого спілкування. Проблема тексту у лінгвістиці, філології та інших гуманітарних науках // Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / [за ред. Марії Зубрицької]. Львів : Літопис, 2001. С. 406–424. 2. <i>Загнітко А., Михальченко М.</i> Основи психолінгвістики: науково-навчальне видання.

- Донецьк: ДонДУ, 2008. 233 с.
3. *Засєкіна Л. В., Засєкін С. В.* Вступ до психолінгвістики. Острог: Нац. ун-т «Острозька академія», 2002. 168 с.
  4. *Засєкіна Л. В., Засєкін С. В.* Психолінгвістична діагностика. Луцьк: РВВ «Вежа» Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2008. 188 с.
  5. *Калмикова Л. О., Калмиков Г. В., Лапшина І. М., Харченко Н. В.* Психологія мовлення і психолінгвістика: навч. посібник для студ. вищих навч. закл. (Вища освіта). Переяслав-Хмельницький: Переяслав-Хмельницький пед. ін-т, 2008. 325с.
  6. *Коломійцева О. А.* Навчальний посібник до спецкурсу «Психолінгвістика» / Київський держ. лінгв. ун-т. К., 1999. 131 с.
  7. *Конопляста С. Ю., Сак Т. В.* Логопсихологія. К. : Знання, 2012. 293 с.
  8. *Куранова С. І.* Основи психолінгвістики: навч. посіб. К.: ВЦ «Академія», 2012. 208 с.
  9. Навчально-методичні матеріали до курсу «Основи психосемантики та психолінгвістики» / Київський національний лінгвістичний ун-т / О. М. Лозова (уклад.). – К.: Видавничий центр КНЛУ, 2002. 21с.
  10. *Соботович Є. Ф.* Структура мовленнєвої діяльності і механізми її формування. К. : ІЗМН, 1997. 44 с.